

13 april 1893 Socialisten in de Peel.

Men schrijft ons uit:

AMERICA-GRIENDTSVEEN

(gem. Horst), 5 April 1893.

In de laatste twee dagen der vorige week heerschte alhier onder een gedeelte der veen werkers eene bedenkelijke spanning. Zij was eene zuivere uiting van den oproerigen socialistischen geest der moderne Friesche werkstakers en dreigde een oogenblik over to slaan tot brandstichting en gewelddaden. Dank zij echter de kalme en waardige houding van den Directeur Schellings, dank ook aan andere invloeden, zelfs negatieve, als daar was de onmogelijkheid om aan cognac of spiritus te gegeraken, hebben de zoozeer gevreesde gevolgen, zich bepaald tot "manifestaties en demonstratie?". Maar, hoor ik zeggen, eene "grève en plein Limburg"! eene botsing op de grenzen van Deurne, midden in de Peel, in de donkere moerassen, op eene onafzienbare heide, waar slechts schapen grazen! Ja, lezer laat ik u de ware toedracht der zaak mededeelen. Gij weet, of misschien weet gij ook niet, dat zich sinds eenige jaren eene buitengewone bedrijvigheid heeft ontwikkeld in de arbeiders-kolonie America-Griendtsveen, onder Horst, Limburg. Op dit oogenblik zijn er niet minder dan 800 man werkzaam, van welke 400 Noord-Brabanters, 200 Limburgers en 200 uit Friesland en Overijsel. De geest der werklieden was over het algemeen een tevredene. De gravers van zwarte turf verdienen per dag ±fl.1.80, die van grauw veen fl.1.50 en de rest fl.1.20. Wel schijnt het loon thans ietwat lager geweest te zijn dan verleden jaar. Wel schijnen de Friezen in de meening verkeerd te hebben, dat er weder, gelijk toen, sprake was van splittingwerk en niet van kuilwerk.

Doch dat alles was hun bekend gemaakt voor zij den tocht naar het Zuiden ondernamen. Wat ervan zij: den vorigen Vrijdag openbaarde zich plotseling onder hen een geest van verzet en opstand. "Drie cent per stok minder dan verleden jaar, dat nooit", zeiden zij. Een vijftiental ontevredenen staakten reeds den arbeid, nadat zij een halven dag gegraven hadden.

Vereenigd trokken zij het veld door en wisten hunne makkers te overreden ofwel te dwingen, met hen mee te gaan. Twee afgevaardigden uit elke keet gingen nu naar het directiegebouw en legden hunne grieven aan den directeur bloot. Zij verkozen voor het gestelde loon niet langer te werken. Hooger loon werd evenwel niet toegestaan. Den volgenden dag begon het leventje opnieuw. Wel waren er niet weinigen die liefst niet medededen aan dergelijke betoogingen, doch zij konden den drang der anderen niet weerstaan. In processie, gepakt en gezakt, eene schop of een stuk hout in de hand, trokken 150 forsch gebouwde Friezen nogmaals naar het directie-gebouw en herhaalden bun eisch: "Drie centen per stok meer, of wij gaan heen!"

Hiddelerwijl hadden een paar opruiers een telegram gezonden aan den socialistischen spreker Van der Zwaag uit Wolvega, met het verzoek zich onmiddellijk naar Griendtsveen te begeven en daar het woord te voeren tot de ontevredenen, want, zoo luidde hunne klacht: "er is bedrog gepleegd, wij hebben gebrek aan brood." Ook hoopten zij geld te ontvangen van den socialistischen bond. Dit evenwel bleef uit, evenals de heer Van der Zwaag. Ondertusschen wachtten de werklieden aan het station Helenaveen to vergeefs op antwoord en zochten een tijdverdrijf..... in woeste oproerkreten en bedreigingen? och neen, in haasje over spelen, in mallemlen, in draai-maar-rond en andere spelen. Een enkelen keer slechts werd een socialistisch liedje aangeheven, een enkele maal de ruwe kreet vernomen: "Wij zullen hier de vrijheidsster doen schitteren, de roode vlag doen wapperen!"

De directeur Schellings, in stede van hun overdreven eisch in te willigen, beloofde hun een vrijbiljet naar Wolvega, Steenwijk, Heerenveen of waarheen dan ook en Schellings ging na, ondanks eenige tegenstribbeling, ondanks het geroep van enkelen: "wij willen ook geld! reisgeld is niet voldoende! wij willen geld om brood te koopen!" met hen naar het station en verklaarde aan den chef, dat allen op zijne kosten de terugreis konden aanvaarden. 144 namen werden opgegeven, doch nu begon het: "maar mijnheer! ik wil niet weg, ik ga niet; zij hebben ons met geweld uit de putten gehaald, zij hebben ons uit de keet gesleurd" enz. enz.

"Wie weg wil, kan weg", klonk het onverbiddeijk uit den mond van den wakkeren directeur en nu slonk het getal der vertrekkenden tot 20. Alles keerde terug tot de gewone orde.

En toch, ondanks die kalmte, ondanks het vertrek van de heftigsten bleef menig hart nog beklemd en zuchtte: "mits er maar geen bloed vloeie!" Gelukkig bleek deze vrees ijdel en kon de intijds gerequireerde politiemacht van Deurne, Horst, Asten en Helmond de volmaaktste rust constateeren.

Wij hopen, dat deze steeds zoo vreedzame kolonie in het vervolg moge verschoond

70

blijven van dergelijke manifestaties en dat de maatschappij Griendtsveen er in moge slagen, door een humaan optreden en een billijk loon den geest van tevredenheid onder hare honderden arbeiders levendig te houden. Wij hopen verder dat het den ijverigen pastoor dier parochie, den Wel Eerw. Heer Jeuken, moge gelukken, zijne Katholieken, die vier vijfden der bevolking uitmaken, te vrijwaren tegen socialistische woelingen en dat het hem gegeven zij binnen kort in het centrum dier veenderij aan de halte Helenaveen zijn zoo vurig gewenscht kerkgebouw te zien verrijzen.

Personenregister

400 Noord-Brabanters, 200 Limburgers en 200 uit Friesland en Overijssel.....	1
150 frisch gebouwde Friezen.....	1
socialistischen spreker Van der Zwaag uit Wolvega.....	1
directeur Schellings.....	1
nu slonk het getal der vertrekkenden tot 20.....	1
Wel Eerw. Heer Jeuken.....	2